

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІСНИК
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В.Н. Каразіна

Серія “Іноземна філологія.
Методика викладання іноземних мов”

Випуск 85

Філологічні, педагогічні науки

Видається з 1966 року
Включений до Переліку наукових фахових видань України
(наказ МОН України від 07.10.2016 № 1222)

Харків
2017

Статті цього Вісника висвітлюють актуальні проблеми іноземної філології та методики викладання іноземних мов. На матеріалі англійської, німецької, української мов та їх діалектів розглядаються важливі для науки питання семантики і прагматики дискурсу, когнітивної лінгвістики, стилістики і лексикології, перекладознавства та лінгводидактики, рецензуються вітчизняні монографії з проблем когнітивно-комунікативного аналізу та перекладознавства.

Для лінгвістів, викладачів, аспірантів та пошукачів, студентів старших курсів.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 6 від 24 квітня 2017 р.)

Головний редактор:

І.С. Шевченко, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Відповідальний секретар:

Л.Р. Безугла, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Редакційна колегія:

Секція: Іноземна філологія

Д. Александрова, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
Є.В. Бондаренко, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.В. Дементьев, докт. філол. наук (Саратовський державний університет імені М.Г. Чернишевського, Росія)
Ф. Домінгос Матіто, докт. наук (університет Ріоха, Іспанія)
П.М. Донець, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
П. Карагьозов, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
Г. Коллер, докт. наук (університет імені Фрідріха-Олександра, Ерланген-Нюрнберг, ФРН)
Т.А. Комова, докт. філол. наук (Московський державний університет імені М.В. Ломоносова, Росія)
А.П. Мартинюк, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.М. Мінкін, докт. філол. наук (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна)
О.І. Морозова, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.С. Піхтовнікова, докт. філол. наук (Приазовський технічний університет, Маріуполь, Україна)
О.В. Ребрій, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.О. Самохіна, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.В. Солощук, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
І.Є. Фролова, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.О. Швачко, докт. філол. наук (Сумський державний університет, Україна)

Секція: Методика викладання іноземних мов

Н.Ф. Бориско, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
Л.С. Нечепоренко, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.Ю. Ніколаєва, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
В.Г. Пасинок, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
О.Б. Тарнопольський, докт. пед. наук (Дніпропетровський університет економіки і права, Україна)
Л.М. Черноватий, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)

Секретар:

М.В. Котов, канд. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, факультет іноземних мов
Тел.: (057) 707-51-44; e-mail: dilovamova@karazin.ua
<http://foreign-languages.karazin.ua/research/editions/bulletin-archives>
<http://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/index>

Текст подано в авторській редакції

Статті пройшли зовнішнє та внутрішнє рецензування

Свідоцтво про держреєстрацію № 21562–11462Р від 20.08.2015.

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2017

ЗМІСТ

ЗІСТАВНІ СТУДІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

П.Н. Донець	
ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ КОНТРАСТЫ И ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ	6
Г.В. Ейгер, Л.Р. Безуглая	
ПРОЦЕСС ПЕРЕВОДА КАК РЕЧЕМЫСЛИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ	11
А.П. Мартинюк	
ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ КОНВЕНЦІОНАЛЬНИХ МЕТАФОР ЕМОЦІЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ	21
Н.В. Романова	
ЕМОТИВНА ЛЕКСИКА ІСТОРІЙ КАТІ ПЕТРОВСЬКОЇ «VIELLEICHT ESTER» В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	29
І.Є. Фролова, Д.О. Набокова, Є.О. Овчаренко	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКЗОТИЗМІВ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ	37
Т.Г. Лукьянова	
ТРАНСАДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ТА УКРАЇНОМОВНИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ОСІБ З ВАДАМИ ЗОРУ ТА СЛУХУ	47
А.О. Статівка	
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІНОЗЕМНОГО АКЦЕНТУ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	52
Г.В. Ташченко	
ПОЛІПАРАДИГМАТИЗМ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН	58

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА

Л.Я. Брославська	
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>ВІЙНА</i> В ІДІОДИСКУРСІ ЕРНЕСТА ХЕМІНГВЕЯ	65
О.V. Vakhovska	
A COGNITIVE LINGUISTIC PERSPECTIVE ON FIRST-PERSON VERBAL REPORT ON EMOTION EXPERIENCE	72
Е.В. Довганюк	
ІСТОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНЦЕПТУ <i>КРАСА</i> , ВЕРБАЛІЗОВАНОГО ЛЕКСИЧНИМИ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	81

УДК 811.111'255'373.2

ПОЛІПАРАДИГМАТИЗМ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН

Г.В. Тащенко (Харків)

У статті розглянуто вплив культурологічних, когнітивних, історичних та прагматичних чинників на переклад прецедентних імен у світлі міждисциплінарного підходу. Увагу сфокусовано на особливостях відбиття поліпарадигмального характеру прецедентних імен у способах їх перекладу та підкреслено потребу у врахуванні перекладачем асоціативно-образних характеристик імені, аби забезпечити прозорість його смислу задля вчинення автентичного прагматичного впливу та зберегти культурно-історичну специфіку, яку воно уособлює. У роботі акцентується важливість адекватного сприйняття повідомлення, що містить прецедентне ім'я, цільовим читачем як представником відмінної лінгвокультури на певному етапі її розвитку, а відтак носієм іншої когнітивної бази, та простежується розвиток поглядів на переклад прецедентних імен у зв'язку зі зміною парадигм у перекладознавстві, що дає можливість усвідомити релевантність кожного із зазначених аспектів імені, наділеного ознаками прецедентності, для його якісного перекладу.

Ключові слова: лінгвокультурний феномен, міждисциплінарний підхід, поліпарадигмальний характер, прецедентне ім'я, спосіб перекладу, цільовий читач.

Тащенко А.В. Полипарадигматизм и междисциплинарность как методологические принципы переводоведческого анализа прецедентных имен. В статье рассмотрено влияние культурологических, когнитивных, исторических и прагматических факторов на перевод прецедентных имен в свете междисциплинарного подхода. Внимание сосредоточено на особенностях отражения полипарадигмального характера прецедентных имен на способах их перевода, также подчеркивается значение учета переводчиком всего богатства ассоциативно-образных характеристик имени, чтобы обеспечить прозрачность его смысла в целях аутентичного прагматического воздействия и сохранить культурно-историческую специфику, которую оно олицетворяет. В работе акцентируется важность адекватного восприятия сообщения, содержащего прецедентное имя, целевым читателем как представителем иной лингвокультуры на определенном этапе ее развития, а следовательно носителем другой когнитивной базы, и прослеживается развитие взглядов на перевод прецедентных имен в связи с изменением парадигм в переводоведении, что дает возможность глубже понять релевантность каждого из указанных аспектов имени, наделенного признаками прецедентности, для его качественного перевода.

Ключевые слова: лингвокультурный феномен, междисциплинарный подход, полипарадигмальность, характер, прецедентное имя, способ перевода, целевой читатель.

Tashchenko G.V. Polyparadigmatism and Interdisciplinarity as Methodological Principles of Precedent Names' Translational Analysis. The article deals with the influence that cultural, cognitive, historical, and pragmatic factors produce on the translation of precedent names in the light of an interdisciplinary approach. The paper outlines the polyparadigmatic nature of precedent names and emphasizes the relevance of the variety of associations and evaluative features attached, allowing the translator not only to convey the meaning of the corresponding name transparently enough to produce an authentic pragmatic effect, but also to preserve the cultural and historic specifics it embodies. An adequate interpretation of the message containing a precedent name is put forward as it is intended for a reader who represents a different culture at a certain stage of its development and, thus, a different linguistic worldview. The article gives the opportunity to trace the development of the precedent name translation methods due to paradigm shifts in the Translation Studies, providing a deeper understanding of the significance the above-mentioned aspects of a precedent name have for its proper translation.

Key words: interdisciplinary approach, linguistic and cultural phenomenon, precedent name, polyparadigmatic nature, target reader, translation method.

1. Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Прецедентні імена (далі – ПІ) становлять групу лінгвокогнітивних феноменів на межі вербального та невербального рівнів, що фіксують культурно-історичний досвід народу, його світогляд та домінантні цінності. Вони творять систему взірців, що регулюють поведінку у соціумі, формують комунікативну компетентність, визначають ставлення до тих чи інших явищ дійсності, встановлюють, що є прийнятним, а що ні. Відтак проблематика відтворення ПІ у перекладі вимагає врахування цілої низки факторів, що потребує залучення широкого спектру наукових галузей. У цьому ПІ відбивають міждисциплінарний характер перекладознавства в цілому, що сформувалося як «живий синтез підходів, що взаємопроникають та взаємозапліднюють» [14, с. 36].

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сучасному етапі свого розвитку перекладознавство активно інтегрує здобутки багатьох суміжних (філологічних) та несуміжних (переважно гуманітарних) галузей, адаптуючи до власних потреб їх методи дослідження та термінологічний апарат. Як наслідок, утворюються нові напрямки перекладознавчих розвідок, що здійснюються на межі з іншими сферами знань, так сформувалося психологічне, літературне, когнітивне, історичне перекладознавство тощо. «Зміна стилю мислення, еволюція формулювання проблем та їх рішень, новий погляд на співвідношення об'єкта та предмета всередині дисципліни сприяють виділенню нових ракурсів перекладу, осмисленню перекладацьких стратегій та утворенню пояснювальної бази для обраних варіантів перекладу» [11, с. 52], що дало вченим можливість по-новому поглянути на вже знайомі явища та надати їм всеохоплююче пояснення.

Дослідження ПІ багато в чому відбиває загальні тенденції перекладознавства, що обумовлює актуальність формування комплексного підходу до їх відтворення у перекладі.

Метою статті є висвітлення впливу поліпарадигмального характеру ПІ на їх передачу у цільовому тексті. Об'єктом аналізу є прецедентні імена (ПІ), що становлять «важливу складову націо-

нальної культури та мовної картини світу, яскравий показник специфіки народної самосвідомості, рефлексії нації на власну історію та культуру» [7, с. 48]. Отже, з ними пов'язана «не тільки передача історичної інформації у часовому просторі, але й самоідентифікація індивіда, соціальної групи або суспільства в цілому» [1, с. 137]. Предмет дослідження становлять особливості процесу перекладу ПІ з точки зору їх поліпарадигмальної специфіки на матеріалі творів англomовної художньої літератури та їх українських перекладів.

3. Виклад основного матеріалу дослідження

Вживаючи ПІ, автор прагне до збагачення мови свого твору, забезпечення високого рівня образності, однак водночас він влаштовує своєму читачеві своєрідну перевірку, розраховуючи на розуміння представників «своєї» аудиторії, тобто передбачається, що здатністю декодувати повідомлення володіє не тільки і не стільки абстрактний читач, скільки «прорахований споживач мовного коду автора, що володіє спільним з ним ситуативним або соціально-буттєвим контекстом» [9, с. 97].

Проте, на рівні міжнародної комунікації взаємодія апіорі здійснюється між представниками різних культурних просторів, які перетинаються лише частково, або здебільшого не співпадають, що стає джерелом непорозуміння або навіть конфлікту між закладеним смислом та смислом, що вичленував читач як носій іншої когнітивної бази. «Навколо ПІ організований певний сегмент національно-культурного простору, до якого входять супровідні кванти знань, об'єктивовані різними мовними одиницями» [10, с. 241], відповідно належне відтворення ПІ вимагає від перекладача якнайглибшого вивчення історії та культури соціуму, до якого належить автор. ПІ не є безпосереднім віддзеркаленням дійсності, воно несе в собі цінності, моральні норми та орієнтири етносу та покликане чинити вплив на реципієнта.

«Кожен народ у своїх (традиційних) власних назвах зазвичай шукає осмислення людської натури, перетворюючи те чи інше ім'я на символ» [4, с. 161], однак смисли та цінності, що стоять за такими символами, завжди залишаються культурно специфічними, вони показують, яким чином світ постає перед відповідним етносом, як наслідок лише його члени можуть повністю усвідомити,

що мав на меті виразити автор, чи втілює він у вжитому імені позитивні або негативні характеристики, яким є його власне ставлення до описуваного. Вибір того чи іншого мовного засобу є суто індивідуальним та обумовлюється особистими вподобаннями письменника, проте його свідомість сформована за певних культурних, історичних, політичних, соціальних умов тощо. Кожне ПІ відбиває не тільки унікальне світобачення автора, а й колективне несвідоме певної нації, що підкреслює значення міжкультурного фактору при їх відтворенні у перекладі.

Імена, що набули статусу прецедентних, завжди залишаються відображенням етноспецифічної моделі світу, хоча остання є скоріше результатом інтерпретації оточуючої дійсності. У свідомості автора та перекладача у процесі соціологізації утворилися відмінні ментальні простори, однак саме від ступеню їх перехрещення залежить якість перекладу. Відтак процес відтворення ПІ повністю задовольняє визначенню перекладу як «вербальної проекції етноментального досвіду однієї лінгвокультурної спільноти через інтеграцію ментальних просторів перекладача як представника іншої» [17, с. 71]. Якість перекладу визначається не тільки «знанням алгоритмів “чужої” культури, але й зіткненням картин бачення чи ментальних площин автора вихідного тексту та його перекладачів, тобто їх індивідуально-особистісних особливостей сприйняття об’єктивної і суб’єктивної дійсності» [13, с. 146]. Таким чином, ПІ становлять унікальний синтез культурних та когнітивних ознак, урахування яких є необхідною передумовою їх належного перекладу.

Водночас утворення ПІ, їх розвиток, зміна ключових компонентів значення та можлива втрата прецедентного статусу нерозривно пов’язані з історичним контекстом. Імена, наділені характеристикою прецедентності, акумулюють у собі історичну пам’ять народу як «комплекс уявлень, суджень, міфів, стереотипів, образів, архетипів, що творять національно історичну картину світу, до якої включено уявлення про хід історії та найяскравіші події, інформацію про героїв та лиходіїв, про блискучі перемоги та трагічні невдачі» [8, с. 71]. ПІ підлягають змінам, як і сама історія, що являє собою фактор ризику для перекладача. «Через великий

часовий розрив, зміну історичних епох від сучасного читача вимагається значно більше зусиль та знань при читанні художніх творів» [6, с. 87]. Компетентність перекладача у цьому випадку повинна бути на щабель вище пересічного читача, оскільки у нього не може бути пробілів сприйняття, його завдання полягає в тому, щоб досягти цілісної інтерпретації тексту, яка б максимально відповідала задуму автора.

Загалом володіння певним комплексом ПІ є своєрідним маркером приналежності не тільки до окремої культури, а й до окремої епохи. У результаті труднощі, що становлять ПІ в історичному ракурсі, пов’язані, перш за все, зі змінами у їх складі. Так, ім’я, що протягом одного історичного періоду функціонувало як прецедентне, може втратити цю характеристику на етапі здійснення перекладу, відповідно, когнітивна база перекладача з високим ступенем імовірності не міститиме потрібного інваріанту сприйняття, що вимагає додаткового пошуку інформації, яка дозволила б зрозуміти, що вжитий онім означав для тих, хто жив у ті часи. В іншій ситуації перекладач може зіткнутися з такою проблемою, як зміна ознаки, на якій ґрунтується ПІ, або його ціннісного компоненту, з цієї причини ПІ здатне перетворитися на «ту саму точку невизначеності, яка утруднює адекватне сприйняття і розуміння тексту художнього твору» [6, с. 88]. У цьому контексті Н. С. Болотнова стверджує, що «окрім рівня компетенції адресатів, надійність читацьких вражень як об’єктивна основа інтерпретації художнього твору визначається також інваріантністю (фактором більшості) та синхронністю» [2, с. 56].

Здебільшого ПІ вживаються для вираження експресивної аксіологічно маркованої оцінки, яка обумовлена колективним досвідом лінгвокультурної спільноти на певному етапі її розвитку, відтак зміщення ціннісних орієнтирів та реалій навколишнього світу може призводити до виникнення відмінностей ментального образу, який лежить в основі ПІ, а як наслідок, непорозуміння або втрати їх образності та метафоричності при перекладі. З цієї причини втрачається і здатність ПІ здійснювати необхідний вплив на реципієнта цільового тексту, тобто зазнає викривлень прагматичний потенціал імені. Відповідно, процес перекладу ПІ нероз-

ривно пов'язаний з його прагматичною спрямованістю.

ПІ визначають, як «знаки, апеляція до яких призводить до актуалізації знань та уявлень, пов'язаних з минулим культурним досвідом мовної спільноти, що мають значення в інтелектуальному та емоційному плані для її представників» [5, с. 202], тому однією з первинних функцій ПІ є викликати з когнітивної бази фрагменти колективного досвіду, які здатні чинити максимальний емоційно-експресивний вплив на реципієнта. У такий спосіб ПІ, з одного боку, можуть модифікувати картину світу читача, а з іншого, апелювати до його емотивної сфери через встановлення системи цінностей та антицінностей. Таким чином, нами окреслено ще один напрямок досліджень ПІ, що витікає з їх природи, а саме – прагматичний.

Так само органічно пов'язане вивчення ПІ із психологією соціуму, що їх створив. Оскільки ПІ входять до одиниць, позначених етнічною специфікою, вони визначаються «насамперед психотипом її носія, який (психотип), у свою чергу, формується в процесі історичного, геополітичного й культурного розвитку етносу» [3, с. 245]. У свою чергу, «міжкультурне спілкування відбувається ефективніше, якщо психічні асоціації та мовні конотації є аналогічними чи близькими» [16, с. 258], імовірність чого при контакті різних культурних просторів різко знижується. Знання ПІ є «необхідною умовою соціалізації індивіда, його культурної адаптації, входження в активне духовне життя етносу» [15, с. 129], тому на рівні спілкування у межах відповідного соціуму їх вживання не викликає труднощів і проходить з психологічної точки природно.

ПІ викликають труднощі при перекладі не тільки «внаслідок відмінностей у змісті образів свідомості, а й через нетотожність у системності етнічної свідомості комунікантів» [12, с. 53]. Таким чином, вибір ПІ є органічним поєднанням індивідуально-психологічних характеристик мовця та колективного несвідомого нації. Перекладач, відповідно, постає перед непростим завданням збереження етнічної специфіки ПІ, його зв'язку із джерелом прецеденту та функціональності у новоствореному контексті художнього твору.

Розглянемо приклад:

As I wrapped up the mass e-mail, I remembered something my friend Susan had said to me before I left on this world journey nine months ago. She was afraid I would never come home again. She said, «I know how you are, Liz. You're going to meet somebody and fall in love and end up buying a house in Bali.» – A regular Nostradamus, that Susan [20].

Завершуючи це послання, згадала слова своєї подруги Сюзан, що вона їх сказала мені на прощання дев'ять місяців тому – перед тим, як провести в цю навколосвітню мандрівку. Вона боялася, що я більше не повернуся додому, і сказала: «Я добре тебе знаю, Ліз. Ти зустрінеш там когось, закохаєшся і все закінчиться купівлею будинку на Балі». – Просто якийсь Нострадамус, ця Сюзан [18, с. 339].

У поданому прикладі автор звертається до імені відомого французького астролога середньовіччя. Відтак, вірна інтерпретація оригінального повідомлення перекладачем ґрунтуватиметься на наявності в нього фонових знань, співвіднесення з якими дозволить сформувати у свідомості образ геніального провидця, який, безумовно, і мала на меті популярна письменниця. Водночас очевидно, що ПІ апелює до чітко окресленої характеристики референта, а саме передбачення майбутнього, причому передбачення правильного, що відсилає нас до стереотипного культурно маркованого смислу, адже для багатьох вчених, що професійно досліджували роботи Нострадамуса, його постать асоціюватиметься радше з невизначеною хронологією, цитуванням, яке важко або навіть неможливо відрізнити від оригіналу, неясністю стилю та, як наслідок, безкінечною множинністю інтерпретацій тощо. У такий спосіб на увесь комплекс знань, якими володіє перекладач, накладається культурна специфіка сприйняття поданого ПІ, яка допомагає виділити домінанту ознаку, відкинувши при цьому характеристики, які не є релевантними для поточного контексту.

Усвідомивши смисл, втілений у ПІ, перекладач переходить до етапу його передачі у тексті перекладу. Для цього він повинен вирішити, який спосіб відтворення імені відсилатиме до аналогічного або принаймні максимально схожого ментального образу у цільовому культурному просторі, що перед-

бачає і збереження прагматичної спрямованості імені. Вживаючи ПІ замість нейтральної мовної одиниці, автор прагнув підкреслити, наскільки героїню вразила точність слів її подруги, що ніби ще тоді передбачила, чим завершиться її подорож, тож важливим чинником стратегії перекладача стає збереження естетично-оціночного компоненту ПІ. З огляду на те, що Нострадамус здобув світову славу, перекладач вочевидь доходить висновку, що для українського читача застосоване ПІ нестиме те саме значення з точки зору як концептуального змісту, так і емоційного впливу, тому він переносить ПІ до тексту перекладу без жодних змін.

Наступний приклад цікавий тим, що з одного боку в ньому вжито достатньо відоме ПІ, породжене грецькою міфологією. Однак якщо у міфі його носій постає своєрідним месником, який вбиває свою матір та її коханця, що вбили батька героя, образ, який представляє автор оригіналу, відрізняється від зазначеного стереотипного уявлення:

*In some places there were nagging clouds of black flies, so that I climbed through the trees like a new **Orestes**, cursing and slapping* [21].

*To тут, то там серед дерев зависали хмари докучливих чорних мух, і я, пробираючись поміж дерев угору, лаявся і ляпав по собі долонями, як новітній **Орест*** [19, с. 67].

Розуміючи, що навіть за умови, коли читач перекладу знайомий з міфом про Ореста, цього не виявиться достатньо для розуміння смислу ПІ, перекладач зберігає ім'я, проте додає коментар, зазначаючи, що «У п'єсі Жана-Поля Сартра «Мухи», написаній за мотивами грецького міфу про міфологічного героя Ореста, ці комахи символізують непутяще життя». Так, реципієнт цільового тексту побачить, що посилення здійснюється не власне на грецький оригінал, а на один з творів, де образ героя знайшов свій розвиток. Відомо, що твори Жана-Поля Сартра присвячені тематиці екзистенціального пошуку сенсу життя, на чому і базується символізм Джона Фаулза, що показує героя, який цей шлях втратив.

З вищевикладеного, ми можемо побачити, що переклад ПІ вимагає не тільки врахування його культурно-когнітивного компоненту, а й історичного розвитку імені, що набуває можливості створювати множинні прецеденти, пов'язані як з першо-

джерелом, так і з подальшими його трансформаціями в культурному просторі. Зазначені чинники можуть створювати бар'єри для сприйняття представниками різних лінгвокультур або навіть окремими соціальними групами, оскільки очевидно, що розглянуте ПІ розраховане на більш інтелектуальну аудиторію, що бере до уваги перекладач, компенсуючи потенційну нестачу фонових знань читача.

3. Висновки

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що переклад ПІ зазнає впливу різноманітних факторів: культурних, когнітивних, психологічних, прагматичних, що певним чином дає можливість простежити шлях самого перекладознавства від лінгвістичної до когнітивно-дискурсивної парадигми, при цьому прихід кожної нової парадигми не означав відмови від надбань її попередниць, скоріше навпаки – здобуті знання та досвід досліджень накладалися одне на одного, утворюючи органічний синтез точок зору та підходів до дослідження здавалося б добре вивчених феноменів. У такому ракурсі видається перспективним детальне дослідження вказаних чинників на переклад ПІ та розгляд їх комплексного впливу на адекватність відтворення ПІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богоявленская Ю.В. Прецедентное имя «Наполеон» в исторической памяти Франции: опыт корпусного исследования / Ю.В. Богоявленская, А.Э. Буженинов // Политическая лингвистика. – Екатеринбург : Уральский государственный педагогический университет, 2015. – №2. – С. 137–143.
2. Болотнова Н.С. Художественный текст в коммуникативном аспекте и комплексный анализ единиц лексического уровня / Н.С. Болотнова. – Томск : Томский ун-т, 1992. – 312 с.
3. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика : [нарис] / В.В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 264 с.
4. Золотых Л.Г. Фразеологическая семантика и символ / Л.Г. Золотых // Слово – сознание – культура : сб. науч. тр. / [сост. Л. Г. Золотых]. – М. : Флинта: Наука, 2006. – С. 157–169.
5. Кушнерук С.Л. Использование прецедентных феноменов для ситуативного промоушена в российской печатной рекламе / С.Л. Кушнерук // Политическая лингвистика. – Екатеринбург : Уральский государственный педагогический университет, 2006. – Вып. 20. – С. 198–204.
6. Молчанова Н.С. Роль прецедентного имени в восприятии художественного текста / Н.С. Молчанова //

Вестник Псковского государственного университета. – Псков, 2011. – №15. – С. 87–91. 7. Нахимова Е.А. Использование корпусной методологии при сопоставительном изучении прецедентных имен / Е.А. Нахимова // Политическая лингвистика. – Екатеринбург : Уральский государственный педагогический университет, 2013. – №3 (45). – С. 48–56. 8. Нахимова Е.А. Прецедентные ситуации, связанные с деятельностью Наполеона Бонапарта, в российской национальной исторической памяти / Е.А. Нахимова // Известия Уральского федерального университета. – Екатеринбург : Уральский государственный педагогический университет, 2014. – №2 (126). – С. 71–80. 9. Полонский А.В. «Умный завиток ковра», или Адресат и читатель / А.В. Полонский // Теория и практика современной русистики в мировом контексте : междунар. сб. науч. ст.: в 2 т. – Белгород, 2005. – Т.1. – С. 95–99. 10. Привалова И.В. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации) / И.В. Привалова. – М. : Гнозис, 2005. – 472 с. 11. Пшенкина Т.Г. Междисциплинарность перевода как отражение интегративных процессов в современной лингвистике / Т.Г. Пшенкина // Язык и культура. – Барнаул : Алтайский государственный университет, 2014. – №1 (25). – С. 51–62. 12. Уфимцева Н.В. Сознание, слово, культура / Н.В. Уфимцева // Коммуникативная лингвистика и коммуникативно-деятельностный подход к обучению языкам: памяти Г.В. Колшанского. – М. : [б. и.], 2000. – С. 44–54. 13. Фесенко Т.А. Специфика национального культурного пространства в зеркале перевода / Т.А. Фесенко. – Тамбов : ТГУ, 2002. – 228 с. 14. Цвиллинг М.Я. Переводоведение как синтез знания / М.Я. Цвиллинг // Тетради переводчика : науч.-теор. сб. – М. : МГЛУ, 1999. – Вып. № 24. – С. 32–37. 15. Шарманова Н.М. Етнолінгвістика : навч. посібник [для студ. фак-ту укр.філології] / Н.М. Шарманова ; за ред. Ж.В. Колоїз. – Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. – 192 с. 16. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації / М.Г. Шемуда // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Кн. 1. – С. 164–168. 17. Янссен-Фесенко Т.А. Перевод в структуре ментального пространства: концептуальный подход / Т.А. Янссен-Фесенко, А.Л. Вайгель // Язык и культура. – Томск : Национальный исследовательский Томский государственный университет, 2013. – №4 (24). – С. 66–76.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

18. Гілберт Е. Їсти, молитися, кохати / Е. Гілберт. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. – 416 с. 19. Фаулз Дж. Маг / Дж. Фаулз. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 528 с. 20. Gilbert E. Eat, Pray, Love [Electronic resource] / E. Gilbert. – Access: http://royallib.com/book/Gilbert_Elizabeth/Eat_Pray_Love.html 21. Fowles J. The Magus. – [Electronic resource] / J. Fowles. – Access : http://royallib.com/book/Fowles_John/The_Magus.html

REFERENCES

- Bogojavlenskaja, Ju.V., and Buzheninov, A.E. (2015). Precedentnoe imja «Napoleon» v istoricheskoi pamjati Francii: opyt korpusnogo issledovanija [Precedent Name “Napoleon” in the Historical Memory of France: Corpus-Based Research Experience]. *Politicheskaja lingvistika. – Political Linguistics*, 2, 137–143 (in Russian).
- Bolotnova, N.S. (1992). *Hudozhestvennyi tekst v kommunikativnom aspekte i kompleksnyi analiz edinits leksicheskogo urovnja [Communicative Aspect of the Literary Text and Comprehensive Analysis of Its Lexical Units]*. Tomsk: Tomsk University Publ.
- Fesenko, T.A. (2002). *Specifika nacionalnogo kulturnogo prostranstva v zerkale perevoda [Specifics of the National Cultural Field Mirrored in Translation]*. Tambov: TGU Publ.
- Janssen-Fesenko, T.A., and Vajgel, A.L. (2013). *Perevod v strukture mentalnogo prostranstva: konceptualnyj podhod [Translation in the Structure of a Mental Space: Conceptual Approach]*. *Jazyk i kultura. – Language and Culture*, 4(24), 66–76 (in Russian)
- Kushneruk, S.L. (2006). *Ispolzovanie precedentnyh fenomenov dlja situativnogo promoushena v rossijskoj pechatnoj reklame [Use of Precedent Names for Ad Hoc Promotion in Russian Printed Press]*. *Politicheskaja lingvistika. – Political Linguistics*, 20, 198–204 (in Russian).
- Molchanova, N.S. (2011). *Rol precedentnogo imeni v vosprijatii hudozhestvennogo teksta [Role of a Precedent Name in the Interpretation of a Literary Text]*. *Vestnik Pskovskogo gosudarstvennogo universiteta. – Pskov State University Messenger*, 15, 87–91 (in Russian).

- Nahimova, E.A. (2013). Ispolzovanie korpusnoj metodologii pri sopostavitel'nom izuchenii precedentnyh imen [Use of Corpus-Based Methodology in Comparative Studies of the Precedent Names]. *Politicheskaja lingvistika. – Political Linguistics*, 3(45), 48–56 (in Russian).
- Nahimova, E.A. (2014). Precedentnye situacii, svjazannye s dejatel'nost'ju Napoleona Bonaparta, v rossijskoj nacionalnoj istoricheskoj pamjati [Precedent Situations Related to Napoleon Bonaparte's Activity in the Historical Memory of the Russian Nation]. *Izvestija uralskogo federal'nogo universiteta. – Ural Federal University Messenger*, 2(126), 71–80 (in Russian).
- Polonskiy, A.V. (2005). "Umnyj zavitok kovra", ili Adresat i chitatel' ["Clever Carpet Curl" or the Intended Recipient and the Reader]. *Teorija i praktika sovremennoj rusistiki v mirovom kontekste. – Theory and Practice of Modern Russian Studies in the Worldwide Context*, 1, 95–99 (in Russian).
- Privalova, I.V. (2005). *Interkultura i verbalnyj znak (lingvokognitivnye osnovy mezhkulturnoj kommunikacii)* [Interculture and a Verbal Sign (Linguistic and Cognitive Foundation for the Intercultural Communication)]. Moscow: Gnozis Publ.
- Pshenkina, T.G. (2014). Mezhdisciplinarnost perevoda kak otrazhenie integrativnyh processov v sovremennoj lingvistike [Interdisciplinarity of Translation as a Reflection of Integrative Processes]. *Jazyk i kultura. – Language and Culture*, 1(25), 51–62 (in Russian).
- Sharmanova, N.M. (2015). *Etnolingvistika [Ethnolinguistics]*. Kryvyi Rig: NPP Asterix Publ.
- Shemuda, M.G. (2013). Hudozhnij pereklad jak vazhlyvyj chynnyk mizhkulturnoi komunikacii [Literary Translation as an Essential Factor of Intercultural Communication]. *Naukovi zapysky Nizhynskogo derzhavnogo universytetu im. Mykoly Gogolja. – Scientific Records of M. Gogol Nizhyn State University*, 1, 164–168 (in Ukrainian).
- Tsvilling, M.Ja. (1999). Perevodovedenie kak sintez znanija [Translation Studies as Knowledge Synthesis]. *Tetrad' perevodchika. – Translator's Notes*, 24, 32–37 (in Russian).
- Ufimceva, N.V. (2000). Soznanie, slovo, kultura [Consciousness, Word, Culture]. In: Melnik S.I., & Shakhnarovich A.M. (eds.). *Kommunikativnaja lingvistika i kommunikativno-dejatel'nostnyj podhod k obucheniju jazykam [Communicative Linguistics and Communicative and Activity Approach to Language-Teaching]*. Moscow, p. 44–54 (in Russian).
- Zhajvoronok, V.V. (2007). *Ukrainska etnolingvistyka [Ukrainian Ethnolinguistics]*. Kyiv: Dovira Publ.
- Zolotyh, L.G. (2006). Frazeologicheskaja semantika i simvol [Phraseological Semantics]. *Slovo – soznanie – kultura. – Word – Consciousness – Culture*, 157–169 (in Russian).